

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

PROBLEMATIKA ÚTĚKŮ DĚTÍ Z DĚTSKÉHO DIAGNOSTICKÉHO ÚSTAVU
V PLZNI
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Mudrová
Sociální péče, obor Sociální práce
(2009 - 2012)

Vedoucí práce: *Doc. PaedDr. Marie Kocurová, Ph. D.*

Plzeň, 8. července 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 8. července 2012

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Doc. PaedDr. Marii Kocurové, Ph. D. za její odborné rady a pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala Dětskému diagnostickému ústavu v Plzni za možnost realizace mého výzkumného šetření a pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

Úvod.....	1
1 LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ.....	2
1.1 VYMEZENÍ ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY	2
1.2 VYMEZENÍ PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ	2
1.3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	3
1.4 VÝKON ÚSTAVNÍ VÝCHOVY NEBO OCHRANNÉ VÝCHOVY VE ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH	3
2 PORUCHY CHOVÁNÍ U DĚTÍ.....	5
2.1 PŘÍČINY PORUCH CHOVÁNÍ.....	7
2.2 DIAGNOSTIKA PORUCH CHOVÁNÍ	7
3 KONKRÉTNÍ PORUCHY CHOVÁNÍ	8
3.1 LHANÍ.....	8
3.2 ZAŠKOLÁCTVÍ.....	8
3.3 AGRESE A AGRESIVITA.....	9
3.4 ŠIKANA JAKO TYP AGRESE.....	10
3.4.1 Vývoj šikany	11
4 ÚTĚKY A TOULÁNÍ	13
4.1 CHARAKTERISTIKA ÚTĚKU	13
4.2 CHARAKTERISTIKA TOULÁNÍ	14
5 PÉČE O JEDINCE S PORUCHOU CHOVÁNÍ.....	15
6 CHARAKTERISTIKA DĚTSKÉHO DIAGNOSTICKÉHO ÚSTAVU V PLZNI.....	16
6.1 POSLÁNÍ A ÚČEL ZAŘÍZENÍ.....	16
6.2 HISTORIE ZAŘÍZENÍ	16
6.3 POSTUP PŘI PŘIJÍMÁNÍ DÍTĚTE	17
6.4 POSTUP PŘI PŘEMISŤOVÁNÍ DÍTĚTE	18
6.5 POSTUP PŘI ÚTĚKU, NÁVRATU A POSTIHY ZA ÚTĚK	18
7 PRAKTICKÁ ČÁST	19
7.1 VÝZKUMNÁ STRATEGIE A VÝZKUMNÉ METODY.....	19
7.2 SBĚR DAT.....	19
7.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	20
7.4 VÝZKUM	20
7.4.1 Dílčí cíle.....	20
7.4.2 Výzkumné otázky.....	20
8 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	22
8.1 ANALÝZA DAT	22
9 PŘÍPADOVÉ STUDIE	26
9.1 KAZUISTIKA - RENATA.....	26
9.2 KAZUISTIKA - EVA	29
9.3 KAZUISTIKA - MARTIN	31
SHRNUTÍ.....	33
ZÁVĚR.....	36
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	37
RESUMÉ	39
SUMMARY.....	40
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	41
SEZNAM PŘÍLOH.....	42
PŘÍLOHY.....	I

Úvod

Mnozí z nás žijeme v úplných rodinách, máme šťastné dětství a na dobu našeho dospívání vzpomínáme s úsměvem na rtech. Žijeme spořádaně, a pokud jsme někdy provedli něco, co se nesluší, což samozřejmě udělal každý z nás, nikdy to nepřekročilo rámec větší závažnosti a vytvořilo to v naší mysli pouze úsměvné vzpomínky. Ne každý má ovšem takové štěstí, že by se pod tyto řádky mohl podepsat. Jsou i tací, co nemají úplné rodiny, nebo mají, ale jejich vztah s rodiči je problémový, či mají výchovné problémy ve škole, v partě kamarádů, atd. Tyto problémy se mohou u každého zvyšovat až do té míry, že je jedinec ve svém věku nemůže sám zvládnout.

Na střední škole jsem se začala zabývat dobrovolnickou činností. Působila jsem od té doby jako dobrovolník již v několika organizacích, z nichž nejdéle působím v jednom z plzeňských azylových domů pro matky s dětmi. Myslím si, že právě tam, při mé práci s dětmi, nasloucháním jejich příběhů a osudů, ve výše zmíněném azylovém domě, se v mé hlavě zrodil nápad pro téma této bakalářské práce. K této cílové skupině jsem inklinovala od počátků svého vysokoškolského studia a jejich problémy mě nenechávají chladnou. Jsem toho názoru, že by se tato problematika neměla nechávat bez povšimnutí. V rámci svého studia a oboru, který studuji, tedy sociální práce, jsem si proto zajistila praxi v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni (dále jen DDÚ či DDÚ v Plzni), abych do této problematiky prohlédla hlouběji. Během mé praxe jsem sledovala chod DDÚ, chování dětí a začaly se ve mě krystalizovat výzkumné otázky, na něž bych ráda znala odpovědi. Dle mého názoru, všechny věci, které nás potkají, mají nějakou příčinu a nic se neděje náhodně.

Svojí bakalářskou prací bych jednak ráda rozvířila veřejnou diskuzi o této problematice, neboť ze svého okolí sama vím, že pokud se člověk sám nepohybuje v sociální sféře, nikterak se o tyto věci nezajímá. Myslím si, že to není dobře, protože se v podobné situaci může ocitnout kterýkoliv jedinec, nebo později klidně jeho děti a není to vůbec tak těžké. Předpokládáme, že máme vše dokonale pod kontrolou, ale život nás často hodně rychle vyvede z míry. Také bych touto prací ráda pomohla samotnému DDÚ v Plzni objasnit jim některé možná nevyřešené otázky, aplikovala mnou zjištěné poznatky v praxi a na základě toho třeba i přispěla ke zlepšení jejich výchovných metod.

1 LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ

1.1 VYMEZENÍ ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY

Ústavní výchova je definována jako ústavní péče, kterou jedinci do 18 let nařizuje příslušný soud podle zákona o rodině, případně podle trestního zákona, a to v případě, že jiná výchovná opatření nevedla k jeho nápravě nebo pokud rodiče nemohou výchovu zabezpečit. Ochranná výchova je druhem ochranného opatření, které má zajistit prevenci, izolaci a resocializaci dítěte, které se dopustilo společensky nebezpečného činu (Janků, 2009).

Výkon ústavní či ochranné výchovy upravuje **zákon č. 383/2005 Sb.**, kterým se mění **zákon č. 109/2002 Sb.**, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Tento zákon je dále upraven **vyhláškou č. 438/2006 Sb.**, kterou se stanoví podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.¹

Klíčovým předpisem upravujícím ústavní výchovu je **zákon č. 94/1963 Sb.**, o rodině, který v **§ 46 odst. 1** umožňuje soudu, aby nařídil ústavní výchovu nebo dítě svěřil do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v případech, kdy je výchova dítěte vážně ohrožena či narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže rodiče nedokáží z jiných závažných důvodů výchovu zabezpečit. Problematika postupu po nařízení ústavní výchovy a sledování jejího výkonu je upravena v **zákoně č. 359/1999 Sb.**, o sociálně-právní ochraně dětí (Zeman, 2009).

1.2 VYMEZENÍ PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ

Předběžné opatření je úkon soudu před zahájením soudního řízení, nebo během něj. Toto opatření může soud vydat, je-li třeba, aby byly upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Předběžné opatření je soudem většinou vydáváno v případě, že se musí řešit akutní situace jedince, tedy ocitne-li se bez jakékoliv péče, je-li ohrožen jeho život, apod. Vždy musí poté následovat příslušné soudní jednání o ústavní či ochranné výchově (Janků, 2009).

---

¹ Dostupné z www.msmt.cz

Návrh na předběžné opatření se podává dle **zákona č. 99/1963 Sb.**, ve znění pozdějších předpisů, **§ 76a.**²

1.3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Dle **zákona č. 359/1999 Sb.**, o sociálně-právní ochraně dětí, **§ 1** se sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména:

- a) ochrana práva dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

V **§ 6 odst. 1** se můžeme dočíst, že sociálně-právní ochrana dětí se zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti, které vyplývají z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají či zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Dále dětmi, které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, které vedou zahálčivý nebo nemravný život, zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol či návykové látky, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin, páchají přestupky nebo pokud byl na nich spáchán trestný čin. Také se zabývá těmi, které se opakovaně dopouští útěků.³

1.4 VÝKON ÚSTAVNÍ VÝCHOVY NEBO OCHRANNÉ VÝCHOVY VE ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních, stanoví:

- podrobnosti o obsahu a rozsahu činnosti, organizaci a podmínkách provozu školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a stanoví kritéria pro zařazování nebo přemísťování dětí,
- podrobnosti o zajišťování pořádku a bezpečnosti v zařízeních,
- nejnižší a nejvyšší počty dětí a žáků ve třídách a skupinách,

² Dostupné z www.pravnipredpisy.cz

³ Dostupné z www.mpsv.cz

- podrobnosti o organizačním postupu zařízení při přijímání, umístování, přemísťování a propouštění dětí,
- podrobnosti organizačního zabezpečení pobytu dětí zadržovaných na útěku v diagnostickém ústavu,
- podrobnosti organizačního zabezpečení umístování dětí se zdravotním postižením, nezletilých matek a jejich dětí, a dětí vyžadujících výchovně léčebný režim v důsledku jejich neurologického poškození,
- podrobnosti organizačního zabezpečení umístování a pobytu dětí, které nejsou občany České republiky a splňují podmínky stanovené zvláštním zákonem,
- územní obvody diagnostických ústavů,
- vzorový vnitřní řád zařízení.⁴

---

⁴ Dostupné z www.msmt.cz

2 PORUCHY CHOVÁNÍ U DĚTÍ

„Porucha chování je vždy označována jako negativní a nežádoucí odchylka od tzv. „normálního“ chování.“ (Janků, 2009, s. 9).

Mezi uznávanou definici poruch chování a emocí patří pojetí Světové zdravotnické organizace (WHO = World Health Organization), dle které jsou poruchy chování charakterizovány opakujícím se a trvalým obrazem disociálního, agresivního a vzdorovitého chování. Pokud je takovéto chování u jedince extrémní, porušuje sociální očekávání přiměřeně věku a tím je závažnější než rebelantství v adolescenci či dětská nezbednost (Janků, 2009).

U dětí se poruchou chování označuje řada výchovně nežádoucích projevů, které jsou často důsledkem narušení jejich sociální nepřizpůsobivosti. Většina poruch nemá jednotnou příčinu a vzniká na základě nevhodného výchovného působení, což znamená, že se nejedná o projev duševního onemocnění (Martínek, 2009).

Poruchy chování se mohou dělit dle různých hledisek. Nejčastější členění je dle stupně závažnosti, obsahu a forem:

- **Chování disociální** - jedná se o drobnější výkyvy a nesoulady s běžnými zvyky společenské normy. Je to nepřiměřené, nespolečenské, ale zvládnutelné chování vhodnými pedagogickými postupy. Řadíme sem kázeňské přestupky proti školnímu řádu, vzdorovitost, neposlušnost a některé lži. Při řešení se uplatňují poradenské instituce, vhodný je i terapeutický přístup psychologa či speciálního pedagoga.
- **Chování asociální** - projevy mají většinou trvalejší charakter, často i vzestupný trend. Je zde patrný rozpor se zvyklostmi společnosti, chybí sociální citění jedince, případně je na nízké úrovni. Také je patrná odlišnost od průměru. Řadíme sem útěky, toulky, demonstrativní sebepoškozování, patologické hráčství, toxikománii, výrazné záškoláctví, lži nebo krádeže. Řešení této situace již vyžaduje speciálně pedagogický postup, zapojení poradenského systému včetně středisek výchovné péče. Také je možnost

řešení pomocí speciálních výchovných zařízení, zdravotnických institucí nebo terapeutických pracovišť.

- **Chování antisociální** – je obvykle pokračování asociálních projevů, graduje porušování norem a zákonů. Má povahu protispolečenského jednání. To poškozuje jak jedince, tak i jeho okolí a společnost. Ohrožuje majetek, hodnoty i život (včetně vlastního života jedince). Mezi projevy tohoto jednání řadíme trestnou činnost (i tu, která souvisí s gamblerstvím a toxikománií), krádeže, loupeže, sexuální delikty, vandalství, zabití a vraždy, výrazné násilí a agresivitu, terorismus a organizovaný zločin. Náprava se provádí ve školských zařízeních pro výkon ústavní či ochranné výchovy a v případě mladistvého jedince je realizována i ve vězeňských institucích. Velmi pravděpodobná je recidiva – velkou roli sehrává návrat do původního, nevhodného prostředí. Také je nutné počítat s dlouhodobější nápravou (Slomek, 2010).

Jako další, a pro tuto problematiku nejvhodnější, uvádí Slomek (2010) i dělení poruch dle agresivnosti. Poruchy chování tedy mohou být:

- **Neagresivní** – v tomto případě u chování a jednání dítěte nejsou prvky agresivity, ale dochází k porušování sociálních norem. Řadíme sem například dětské lži (ty je vždy třeba hodnotit ve vztahu k vývojové úrovni dítěte – konfabulace, lež báje, pravá lež), záškoláctví a případný odpor ke škole, útěky a toulání, krádeže (tady je také potřeba rozdělovat např. krádež pro partu, kleptomanií,...), drogová problematika.
- **Agresivní** – dochází k porušování sociálních norem a projevy mají většinou násilnou podobu. Osoby, u kterých se agresivní projevy vyskytují, většinou postrádají schopnost empatie (tedy vcítění se do pocitů druhých), stejně tak jako pocity viny. Je u nich patrná dominance vlastních potřeb a lhostejnost. Může se objevovat impulzivní agresivita s nedostatkem sebeovládání, kde chybí úmysl tohoto chování a později může docházet

i k lítosti. Mezi příčiny tohoto chování můžeme řadit specifické vlivy prostředí, dědičné dispozice nebo poškození mozku (Slomek, 2010).

2.1 PŘÍČINY PORUCH CHOVÁNÍ

Každý člověk má svůj model výchovy, který si v průběhu života vytvořil a zvykl si na něj. Ten je také výsledkem jeho vlastních zkušeností z výchovného působení v rodině, ve škole, ve společnosti vrstevníků nebo také v důsledku působení masmédií, především televize a internetu. Ne vždy musí tento model odpovídat pozitivnímu rozvoji osobnosti jedince a to může vést k projevům chování, které nejsou vždy vhodné (Navrátil, Mattioli, 2011).

2.2 DIAGNOSTIKA PORUCH CHOVÁNÍ

Při diagnostice poruch chování je vždy nutné postupovat individuálně a přihlídnout ke všem vlivům, které se na vývoji dítěte podílely - ať už to byly vlivy prenatální, perinatální nebo postnatální (Martínek, 2009).

Faktickým cílem diagnostiky je vytvořit diagnózu problémového chování dítěte. Proces diagnostiky vyžaduje zpracování velkého množství informací za úzké spolupráce všech zúčastněných odborných, pedagogických i nepedagogických pracovníků. Předpokladem ke zpracování diagnózy je kvalitní anamnéza dítěte, jak rodinná, tak osobní. V diagnostických ústavech je anamnéza většinou získána a zpracována sociální pracovníci a doplněna vstupním psychologickým vyšetřením osobnosti dítěte, včetně doporučení a případných upozornění (Janský, 2004).

3 KONKRÉTNÍ PORUCHY CHOVÁNÍ

3.1 LHANÍ

Pokud jedinec lže, musíme tyto projevy hodnotit vždy ve vztahu k vývojové úrovni dítěte. Podle toho také rozlišujeme konfabulaci, lež bájivou a lež pravou.

- **Konfabulace** (neboli smyšlenka) - vyskytuje se u dětí předškolního věku a vzniká záměnou vzpomínek nebo fantazijními představami. Chybí zde úmysl zkreslení reality a cílenost a z tohoto důvodu se v podstatě nejedná o poruchu chování v pravém slova smyslu.
- **Lež bájivá** (pseudologia fantastica) - ta spočívá ve vymyšlení nepravdivých příběhů, kde dítě hraje zpravidla atraktivní roli a objevuje se většinou u dětí určitým způsobem deprivovaných (tímto si kompenzují své potíže). Stejně jako u konfabulace zde chybí vědomí nepravdy a účelovost. Nejde tedy o poruchu chování, za kterou by mělo být dítě trestáno.
- **Pravá lež** - objevuje se většinou až ve školním věku, protože v této době má lež již jinou významovou hodnotu. Je charakterizována vědomím nepravdy, často používána za nějakým účelem. Při posuzování je důležitá frekvence lži, výběr osob, kterým lže či specifická situací, ve kterých lže. Lež může být používána jako obrana v zátěžových situacích, které dítě neumí vyřešit jinak. Pokud je zaměřená na poškození osoby nebo na dosažení osobního prospěchu, o obranou situaci se nejedná (Slomek, 2010).

3.2 ZÁŠKOLÁCTVÍ

Záškoláctví je většinou spojováno se strachem z negativního hodnocení školní práce. Příčiny je však třeba hledat jak ve škole, tak i v rodině nebo v osobnosti dítěte. Pro některé jedince může být důvodem např. vyšší selhávání v jakékoliv zátěžové situaci, která je pro jiné běžná. Toto chování může být také výrazem neochoty či neschopnosti akceptovat povinnost. Ve třídě může také působit jako sociální model, který děti

napodobují. Záškoláctví může být uskutečňováno individuálně či ve skupině (Slomek, 2010).

Pokud je záškoláctví analyzováno, je třeba vzít v úvahu i možný odlišný socializační vývoj jedince. Škola a rodina sehrávají v této problematice hlavní roli (Slomek, 2010).

Záškoláctví můžeme rozdělit na 2 základní skupiny:

- **Záškoláctví impulzivního charakteru** – v tomto případě si dítě předem neplánuje, že do školy nepůjde. Reaguje náhle a nepromyšleně nebo odejde v průběhu vyučování. Dítě se většinou bojí svěřit se rodičům a neví, jak situaci vyřešit. To může vést k tomu, že záškoláctví trvá i několik dnů, dokud rodiče nezjistí, že dítě do školy nechodí.
- **Záškoláctví účelové, plánované** - vzniká tehdy, když se chce dítě či mladistvý vyhnout zkoušení nebo písemné práci, ale také může být důvodem neoblíbený předmět či vyučující (Martínek, 2009).

3.3 AGRESE A AGRESIVITA

Agrese a agresivita jsou dva různé pojmy, které jsou v našem jazyce velice často zaměňovány. Každý z nich však znamená něco jiného. Agrese je útok nebo výpadek, je to jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu, nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit. Je to projev agresivity v chování jedince. Agresivita je jakási útočnost, je to postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem. V nejširším slova smyslu ji lze definovat jako dispozici k agresivnímu chování. Každý jedinec je vybaven její určitou mírou (Martínek, 2009).

Ve školním prostředí a v pedagogické veřejnosti často panuje představa, že agrese je jev, kdy dítě zaútočí vůči druhému člověku. I když tomu tak opravdu bývá, není to pravidlem. U jedince se může objevovat také např.:

- **Agrese vybitá na neživém předmětu** - tento jev je velmi častý ve školním prostředí. Jedná se o situace, kdy se terčem útoku stává sešit, pravítko, popř. školní vybavení. Neživý předmět se stává prostředkem uvolnění

agresora, který takto ukazuje navenek svou fyzickou sílu. Ve většině případů se těmito „ničiteli“ stávají jedince se sníženým sebevědomím. S tímto směrem se setkáváme již od mateřských škol a to ve smyslu úmyslného rozbití nebo poškození určité hračky.

- **Agrese vybitá na zvířeti** - pokud nastanou situace, kdy je dítě v silné a mnohdy emotivní agresi, začne ji „pouštět“ do zvířete. Navenek se můžeme domnívat, že se dotýčným se zvířetem mazlí, ale ve skutečnosti si na něm vybíjí vztek tím, že ho v rukou drtí, případně do něj kope nebo ho tahá za vodítko. Pokud se v tomto chování dítě podporuje či se agresi nezamezí, může to mít v důsledku další dopad. Pokud totiž jedinec pozná, že se zvíře nedokáže bránit, začne ho považovat za slabého a toto chování si může přenést do širšího sociálního prostředí. Může se potom dostat na práh rodícího se šikanujícího chování.
- **Autoagrese** - tedy namíření agrese jedince proti sobě samému. Sebepoškozování může mít nepřeberné množství podob od píchání ostrými předměty do těla přes rozdírání kůže na nohou a rukou, řezání zápěstí až po psychiatrické kategorie, jako např. trichotillomanie (= jev, kdy si dítě natáčí vlasy na tužky a trhá si je). Jako nejtěžší stupeň autoagrese lze považovat sebevraždu, ať už demonstrační či v dokonané podobě. S touto formou agrese se můžeme setkat u dětí ohrožených prostředím, především u dětí trpících syndromem CAN (= Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte) (Martínek, 2009).

3.4 ŠIKANA JAKO TYP AGRESE

Šikana je nebezpečný, sociálně patologický jev, při kterém je omezována zejména osobní svoboda a svoboda rozhodování a je ponižována lidská důstojnost a čest. Mnohdy je obětím ubližováno na zdraví či majetku. Svými znaky a důsledky zasahuje do různých právních odvětví a proto se jedná o složitý problém, který není možno právně pojmut jako jeden celek. Právní definice šikany tedy v našem právním řádu nenajdeme, avšak

v metodickém pokynu MŠMT č. j. 24 246/2008-6 najdeme toto vymezení, jímž Ministerstvo školství reagovalo na potřebu komplexního řešení šikany:

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Toto chování spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží a poškozování věcí, stejně tak jako útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít také formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, tedy útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. V tomto případě se jedná o tzv. kyberšikanu. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví oběti.⁵

O šikaně mluvíme však pouze tehdy, jedná-li se o asymetrickou agresi a je-li oběť z jakéhokoliv důvodu bezbranná (fyzický handicap, psychická odlišnost, neobratnost, izolovanost v kolektivu, skupinový útok...). Pojmeme šikana tedy nemůžeme označovat všechno zlé a nepříjemné, čím si děti navzájem ubližují (Lovasová, Hanušová, Hellebrandová, 2005).

Někteří renomovaní odborníci nezřídka zastávají názor, že agresoři, kteří krutě šikanují své oběti, jsou agresivní psychopati. Dle Koláře (2005) se ale nejedná o problém psychopatologie, ale o rozměr duchovního rozměru člověka a jeho morálky.

3.4.1 VÝVOJ ŠIKANY

Šikanování je proces, který se vyvíjí v několika stádiích. Tato stádia není v praxi možné vysledovat a určit přesné hranice mezi nimi, neboť v sebe různě rychle přecházejí, překrývají se a splývají (Lovasová, Hanušová, Hellebrandová, 2005).

---

⁵ Dostupné z www.msmt.cz

Fáze šikany tedy jsou:

- **1. ostrakizmus** – v tomto stádiu se jedná především o izolaci postiženého jednotlivce. Oběť většinou nemá kamarády a nikdo ho nebere vážně, komunikace probíhá převážně zneužívajícím způsobem. Oběť je zesměšňována, jsou jí dávány hanlivé přezdívky atd. Také se na její účet mohou konat různé „přátelské“ legrácky a vtípky, a pokud se proti nim ohradí, je jí vytknuto, že nerozumí legraci a nemá smysl pro humor.
- **2. přitvrzování manipulace** – v této fázi agresor mapuje situaci a testuje, kam až může ve svém chování zajít. Zkouší přitvrdit a manipulace nabývá podoby tělesných útoků. Agresor posléze zjišťuje, že toto jednání mu přináší nejen pocit uspokojení, ale i obdiv a respekt u ostatních dětí, což jej samozřejmě dále povzbuzuje.
- **3. nukleový základ** – ve 3. stádiu se spojí s agresorem sympatizující jedinci a vytvoří společnou strategii výběru obětí. Šikanování tak nabývá na organizovanosti. Rozdělení rolí je již pevně dané, a pokud se nyní nevytvoří silná pozitivní podskupina, jsou vytvořeny předpoklady pro to, aby se šikanování stalo normou celé skupiny.
- **4. mlčící většina** – v tomto stádiu dochází k přijetí norem agresorů a chování této skupiny dětí se stává zákonem pro ostatní, které je ze strachu poslouchají. Hlavní roli hraje samozřejmě strach, že pokud by zůstali stranou, mohli by na sebe upoutat pozornost agresorů a dostat se tak do pozice obětí.
- **5. dokonalá šikana** – v poslední fázi se již šikana stává předmětem zábavy pro celou skupinu, která dokonce agresory za bavení odměňuje. Můžeme pozorovat psychickou manipulaci ve velmi propracované podobě. Na úkor oběti se také spřádají nejrůznější intriky, dochází ke stálému nárůstu a zdokonalování násilí (Lovasová, Hanušová, Hellebrandová, 2005).

4 ÚTĚKY A TOULÁNÍ

4.1 CHARAKTERISTIKA ÚTĚKU

Útěky ze školy nebo z domova bývají způsobené špatnou adaptací dítěte, případně nevhodným prostředím, ve kterém vyrůstá. Stejně tak však mohou být projevem psychického onemocnění dítěte. (Martínek, 2009)

Dle Matějčka (2011) je možné rozlišit dvě formy útěků, které mají z velké části rozdílnou motivaci:

- **Útěky jako impulzivní, zkratkové jednání** - důvodem k této formě útěku bývá strach z trestu, obzvláště fyzického. Dle Matějčka (2011) toto ovšem nebývá rozhodujícím činitelem v motivaci. Mnohem častěji se jedná o útěk před zahanbujícími a ponižujícími pocity, které by dítě mohlo zažít v konfrontaci s rodiči. Proto volí útěk jako obranu před degradací vlastního „já“ v očích rodičů, jako obranu před ohrožením vlastní identity. Mezi další příčinu může také patřit vzdor vůči vychovatelům pro jejich skutečnou či spíše zdánlivou nespravedlnost. Tyto útěky jsou někdy doprovázeny představou sebe jako nešťastné oběti nebo představou pomsty rodičům, kteří se budou trápit. Shodným rysem těchto útěků je náhlé rozhodnutí, kdy dítě volí únik před hrozící nepříjemností, nepřemýšlí a nic neplánuje. Často také hledá pomoc u příbuzných či známých a neutíká daleko od domova. Nalezení bývá pro dítě úlevou, protože původní impulzivita jeho rozhodnutí již vyprchala a spíše se dostavilo úzkostné napětí z nejisté budoucnosti.
- **Útěky víceméně připravované a plánované** – tato forma útěku bývá považována za závažnější, neboť dítě neutíká bez rozmyslu a tedy ani bez cíle. I zde se objevuje různé motivace k opuštění domova. V případě, kdy dítě utíká samo, jedná se nejčastěji o akt „pomsty“ či vzdoru vůči dosavadním vychovatelům. Zpravidla má dopředu vymyšleno, koho bude žádat o pomoc. Vybírá si osobu, u níž očekává pochopení a přijetí. Tyto útěky mohou být realizovány v po rozvodových případech, kdy dítě vyhledává rozvedeného rodiče, neboť není spokojeno s rodičem, v jehož

péči je. Další příčinou může být „hledání dobrodružství“. V těchto případech jsou častější útěky dvou či tří dětí. Motivem bývá touha po samostatném životě, po poznání světa a mimořádných zážitcích. Charakteristickým rysem tohoto útěku bývá příprava. Děti si mohou vytvářet mapy, zásoby a vše pečlivě plánují. Tento typ útěků volí častěji děti, které jsou v ústavním zařízení. Nepříznivým průvodním jevem bývá fakt, že děti se zpravidla dopouštějí dalších přestupků jako krádeží, vylupování chat a podvodů.

4.2 CHARAKTERISTIKA TOULÁNÍ

Toulky v pravém slova smyslu se u dětí školního věku vyskytují poměrně zřídka. Mohou navazovat na útěky z domova, z dětských domovů nebo na záškoláctví. Tímto jednáním dítě získá určité zkušenosti, dovede se o sebe postarat a leckdy se mu to zalíbí. V tomto případě se nejedná o primární poruchu chování, ale o poruchu sekundární, tedy odvozenou. Potom dítě nelze napravovat jinak, než společně s primárními poruchami (Matějček, 2011).

Toulání, které se objevuje jako samostatná forma jednání, může být způsobeno citovou plochostí (jedinec nedává své city najevo). Dalším znakem může být nepřipoutanost k lidem nebo k nějakému místu, které by mělo význam domova. V tomto případě může být dítě schopno odejít kdykoli, kamkoli a s kýmkoli. Stává se „nezaujatým divákem světa“, nemá minulost a nestará se o budoucnost. Jeho chování je bez úzkosti, takže na svých toulkách nemusí být dlouho nikomu nápadné (Matějček, 2011).

5 PÉČE O JEDINCE S PORUCHOU CHOVÁNÍ

U dětí s poruchami chování je vždy možnost několika způsobů řešení. Jako prvotní a velmi důležitou formu považuje autorka poradenství, a to zejména ze strany výchovného poradce školy, pedagogicko-psychologických poraden či středisek výchovné péče.

Výchovný poradce je specialista, který je v ČR členem pedagogického sboru školy a pomáhá dětem řešit výukové, vztahové rodinné či zdravotní problémy. Také je v kontaktu s rodinou dítěte, případně jinými institucemi, které dítěti poskytují odbornou pomoc (Matoušek, 2003).

Pedagogicko-psychologické poradny jsou poradenská zařízení, která jsou zaměřena na problémy výchovy a školního vzdělávání dětí a mládeže. O vyšetření může žádat sám klient, je-li starší 15 let, rodina, škola nebo lékař. Pokud se jedná o dítě mladší 15 let, musí dát k vyšetření souhlas rodiče. Pedagogicko-psychologické poradny mají za úkol zjistit školní zralost dětí, posuzují vhodnost zařazení dítěte do speciální školy a diagnostikují či pomáhají léčit poruchy učení, poruchy chování či smyslové vady (Matoušek, 2003).

Středisko výchovné péče je v ČR nový typ státního školského zařízení pro rizikové děti a mládež, který vznikl po roce 1993. Podle zákona má poskytovat votivně-výchovnou péči dětem a mládeži „s negativními jevy v chování“ v případě, že nejsou důvody pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Je zřízeno jako ambulantní nebo internátní výchovné zařízení a poskytuje krizovou pomoc. Některá střediska výchovné péče poskytují klientům také azylové ubytování, většina středisek vznikla při výchovných a diagnostických ústavech pro děti a mládež (Matoušek, 2003).

V případě poruch chování, při kterých je nařízen výkon ústavní výchovy či vydáno předběžné opatření (viz. kapitoly 1.1 a 1.2), mohou být děti umístěny do dětského diagnostického ústavu. Ten je přijímá ke komplexnímu vyšetření, které většinou netrvá déle než 2 měsíce. Hlavním úkolem je odborné vyšetření po stránce zdravotní, psychologické, sociální a pedagogické. Odsud jsou děti rozmísťovány do příslušných typů dětských domovů či zvláštních výchovných zařízení (Švarcová, 2002).

6 CHARAKTERISTIKA DĚTSKÉHO DIAGNOSTICKÉHO ÚSTAVU V PLZNI

6.1 POSLÁNÍ A ÚČEL ZAŘÍZENÍ

Činnost DDÚ se řídí zákonem č. 109/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů a prováděcí vyhláškou 438/2006 Sb. Dítě je na diagnostický pobyt do DDÚ v Plzni umístěno na základě soudního rozhodnutí o předběžném opatření, ústavní nebo ochranné výchově, př. na základě smlouvy o dobrovolném pobytu. Pokud není rozhodnuto o jiném způsobu řešení situace dítěte, trvá diagnostický pobyt zpravidla 8 týdnů. Na základě odborných vyšetření umísťuje dále DDÚ v Plzni děti do dětských domovů, dětských domovů se školou, případně do péče vlastní nebo pěstounské rodiny. Po dohodě s příslušným diagnostickým ústavem pro mládež je také možné umístění do výchovných ústavů (v případě dětí, kteří ukončí v DDÚ povinnou školní docházku s diagnostickým závěrem umístění do výchovného ústavu). Do oblasti spádové působnosti Dětského diagnostického ústavu v Plzni patří Plzeňský a Karlovarský kraj. Jsou zde tedy rozhodnutím soudu umísťovány děti z těchto krajů. Etopedičtí pracovníci odborně a metodicky zabezpečují a koordinují výkon ústavní, případně ochranné výchovy v zařízeních územního obvodu, vyjíždějí k pravidelným etopedickým návštěvám,... (Dostupné z URL: <<http://www.dduplzen.cz/poslani.htm/>> [cit. 2. 6. 2012]).

6.2 HISTORIE ZAŘÍZENÍ

Po roce 1948 byl v objektu současného Dětského diagnostického ústavu umístěn Dětský domov pro děti od tří do šesti let. Budova tak byla již od tohoto okamžiku využívána pro účely výchovy a vzdělávání dětí. V průběhu školního roku 1959/1960 se zařízení změnilo na Záchytný dětský domov a během let 1962 až 1971 bylo zařízení označováno jako Dětský domov třídící. Tento domov rozděloval (neboli třídil) děti dle závažnosti poruch chování do dalších zařízení. Od školního roku 1971/1972 je používáno označení Dětský diagnostický ústav, který vznikl podle organizačních směrnic ministerstva školství (Dostupné z URL: <<http://www.dduplzen.cz/historie.htm/>> [cit. 2. 6. 2012]).

Posláním ústavu bylo odborné zdravotní, psychologické, pedagogické a sociální vyšetření dětí. Do ústavu byly přijímány děti, u nichž soud nařídil ústavní nebo ochrannou výchovu, nebo o jejichž umístění rozhodl příslušný okresní národní výbor předběžným

opatřením, nebo o umístění požádali rodiče (zákonní zástupci). Děti, které zde byly umístěny, navštěvovaly Základní devítiletou školu zřízenou při diagnostickém ústavu (Dostupné z URL: <<http://www.dduplzen.cz/historie.htm/>> [cit. 2. 6. 2012]).

Roku 1992 byla dostavěna další, tzv. „Nová budova“, která byla v roce 1993 zprovozněna. Je v ní umístěna většina kancelářských prostorů, především dívčí a chlapecké ložnice. Ve „Staré budově“ se tímto otevřel prostor pro vybudování kluboven pro mimoškolní aktivity výchovných skupin. Prozatím jsou v budově 3 klubovny. V roce 2001 došlo k převodu celého majetku do vlastnictví státu (Dostupné z URL: <<http://www.dduplzen.cz/historie.htm/>> [cit. 2. 6. 2012]).

Po nabytí platnosti Zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních č. 109/2002, došlo k reorganizaci a maximální počet dětí ve výchovné skupině DDÚ byl tímto zákonem stanoven na 6. Z tohoto důvodu byly v průběhu let 2002 - 2004 zřízeny další 3 výchovné skupiny a zvýšil se počet skupinových vychovatelů na 12 (Dostupné z URL: <<http://www.dduplzen.cz/historie.htm/>> [cit. 2. 6. 2012])

V červenci 2006 byla v tzv. „Nové budově“ zahájena rekonstrukce půdního prostoru. Díky tomu vznikly 4 nové školní třídy + školní zázemí a další 4 ložnice dětí. Tím se otevřela možnost zřídit v uvolněných prostorách tzv. „Staré budovy“ místnosti pro realizaci tématických zájmových činností – klubovny pro činnost výchovných skupin, místnost pro stolní tenis a další tělovýchovné aktivity a výtvarná a arteterapeutická pracovna. Půdní vestavba byla dokončena v létě roku 2007 (Dostupné z URL: <<http://www.dduplzen.cz/historie.htm/>> [cit. 2. 6. 2012]).

6.3 POSTUP PŘI PŘIJÍMÁNÍ DÍTĚTE

Před samotným nástupem do diagnostického ústavu se musí nejdříve postoupit několik kroků. Tím prvním je podání žádosti, která může mít formu písemnou nebo telefonickou. Tuto žádost podává sociální pracovnice, pod níž dítě spadá a v případě dobrovolného pobytu zákonný zástupce. Pokud se jedná o pobyt, který byl nařízen soudem, sociální pracovnice vyzvou rodiče, aby dítě předali do DDÚ. Pokud takto neučiní,

dávají návrh na výkon rozhodnutí a dítě je odebráno soudně za přítomnosti pracovníka soudu (Králová 2012).

Před přijetím musí jedinec podstoupit lékařskou prohlídku, kterou přinese s sebou společně s posudkem od sociálních pracovníků, rodným listem nebo občanským průkazem a kartičkou pojištěnce. Po nástupu se osobní údaje zpracovávají a ukládají do databáze. Po převlečení dítěte ho asistentka seznámí s prostředím a etoped či psycholog provedou vstupní pohovor (Králová 2012).

6.4 POSTUP PŘI PŘEMÍSTOVÁNÍ DÍTĚTE

Zhruba měsíc před plánovaným přemístěním se zahajuje správní řízení s rodiči o přemístění dítěte. Kam a do jakého typu zařízení odchází, se dítě dozví většinou až 3 dny před tím od etopeda, který mu vše vysvětlí. S sebou si bere veškerou dokumentaci a závěrečnou zprávu z DDÚ, návrh klasifikace či vysvědčení. Když dítě odjíždí, píše se rozhodnutí o přemístění, které se posílá rodičům, soudu, na úřad práce a sociální pracovníci v místě terénu, která si ho vedla. Té se posílá i kopie etopedické zprávy. Odjíždí s vychovatelem, sociálním pracovníkem, asistentkou, etopedem či psychologem (Králová 2012).

6.5 POSTUP PŘI ÚTĚKU, NÁVRATU A POSTIHY ZA ÚTĚK

Při útěku dítěte se útek nahlásí na polici a rodičům. Poté se sepíše protokol, který se posílá soudu a sociálním pracovníkům v místě bydliště. Pokud zadrží dítě policie, mělo by se pro něj dojet. Etoped či psycholog s ním poté rozebírají příčiny a důvody útěků. Také se sepíše formulář (v elektronické podobě), ve kterém jsou uvedeny příčiny útěku jak ze strany dítěte, tak ze strany psychologů, učitelů, etopedů či vychovatelů. Jako postih za útek jsou potom dotyčnému zakázány přídavky a 1. den po návratu nesmí ven (Králová 2012).

7 PRAKTICKÁ ČÁST

7.1 VÝZKUMNÁ STRATEGIE A VÝZKUMNÉ METODY

Pro bakalářskou práci byla zvolena strategie smíšeného výzkumu. Tento výzkum je definován jako obecný přístup, ve kterém se míchají kvantitativní a kvalitativní metody, techniky nebo paradigmaty v rámci jedné studie (Hendl, 2005). Jako typ výzkumu zvolila autorka zpracování případových studií a analýzu dokumentů.

Smyslem případové studie je podrobné zkoumání a porozumění konkrétního případu. Základem šetření je sběr skutečných dat, která se k případu vztahují. Případová studie je jednou z forem kvalitativního výzkumu. V tomto druhu výzkumu používají výzkumníci zejména 3 typy dat, a to data z rozhovorů, data z pozorování a data z dokumentů. Znamená to tedy, že pracují se slovem a textem. Tento znak lze také považovat za rozlišující znak kvalitativního a kvantitativního výzkumu (Švaříček, Šedová a spol., 2007).

Další metodou, která byla v praxi použita, byla reanalýza dat, zkoumající počet úteků v letech 2008 - 2011. Toto rozmezí je dáno údaji, které byly v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni dohledatelné. Tyto údaje jsou dále vyhodnocovány pomocí grafů a tabulek (viz kapitola 8.1). Analýza dokumentů je formou kvantitativního výzkumu, ve kterém se získaná data analyzují statistickými metodami (Hendl, 2005).

Získané informace byly využity výhradně pro účely zpracování této práce.

7.2 SBĚR DAT

Data potřebná ke zpracování praktické části této bakalářské práce byla získána ve dvou krocích. Prvním byla reanalýza statistických údajů, které si pracovníci DDÚ v Plzni vedou. Data byla dohledatelná od 9/2007 do 12/2011 a v této práci byla použita v rozmezí od 1/2008 do 12/2011.

Druhým krokem bylo zpracování případových studií dětí, které se útěku z Dětského diagnostického ústavu již dopustily. Autorka si při pozorování v průběhu praxe vybrala 3 umístěné děti, jejichž kazuistiky poté zpracovala z informací dostupných ze složek, které si sociální pracovníci v DDÚ v Plzni vedou.

7.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Jako výzkumný soubor použila autorka pro tuto práci 112 dětí, které byly v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni umístěny v období od ledna 2008 do prosince 2011. Z tohoto počtu jich bylo 36 umístěných v roce 2008, stejně tak jako v roce 2009, v roce 2010 jich bylo 26 a v roce 2011 pouze 14.

Dále byly ke zpracování případových studií využity 3 děti, které byly v roce 2011 umístěny v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni.

7.4 VÝZKUM

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaká jsou specifika útěků dětí z Dětského diagnostického ústavu v Plzni.

7.4.1 DÍLČÍ CÍLE

Z výše stanoveného cíle autorka práce vytvořila tyto dílčí cíle:

1. Zjistit, zda se útěků dopouští spíše chlapci či dívky.
2. Zjistit, zda se jedná spíše o útěky individuální či skupinové.
3. Zjistit, zda se útěky u dětí opakují.
4. Zjistit, jaký je nejčastější způsob zadržení dětí.

7.4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Výzkumné otázky, které byly z těchto dílčích cílů vytvořeny, jsou:

1. Dopouští se útěků spíše chlapci či dívky?
  - Autorka předpokládá, že útěků se dopouští spíše chlapci. Důvodem je počet chlapců umístěných v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni, který je větší, než počet umístěných dívek.

2. Jedná se o útěky spíše individuální či skupinové?

- Autorka předpokládá, že více se vyskytují útěky skupinové. Jako důvod udává podlehnutí jedince ostatním, kteří se útěků dopouští.

3. Opakují se útěky u dětí?

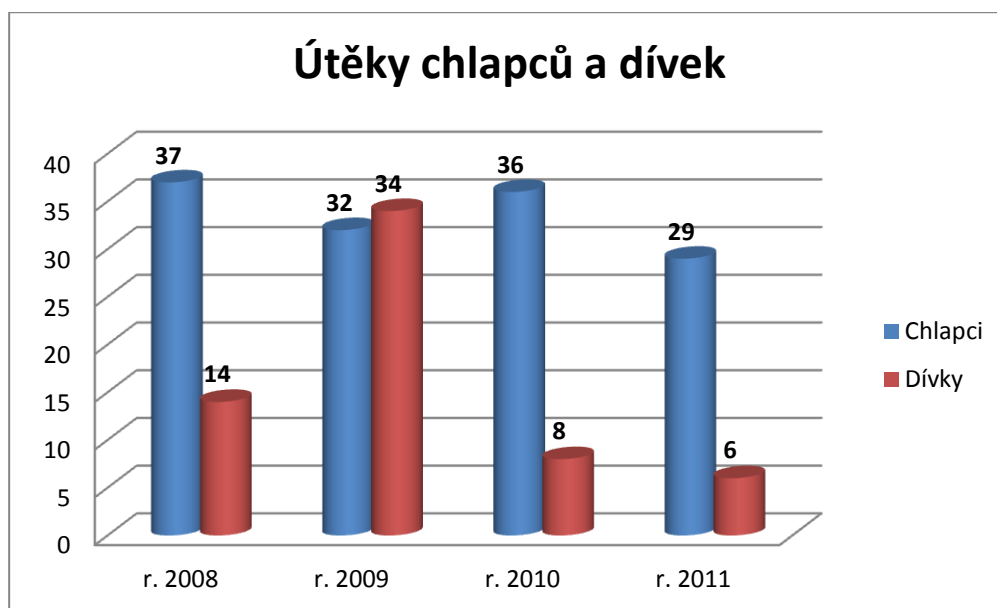
- Autorka předpokládá, že útěky u dětí se opakují. Pokud se dítěti podaří utéct jednou, dle autorčina názoru zjistí, že se tento čin dá uskutečnit a v tomhle chování dále pokračuje.

4. Jaký je nejčastější způsob zadržení dětí?

- Autorka předpokládá, že nejčastějším způsobem zadržení dětí je zadržení policií, neboť právě s nimi pracovníci DDÚ v Plzni sepisují protokol o útěku a oni tak mají veškeré informace o právě hledaných dětech.

8 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

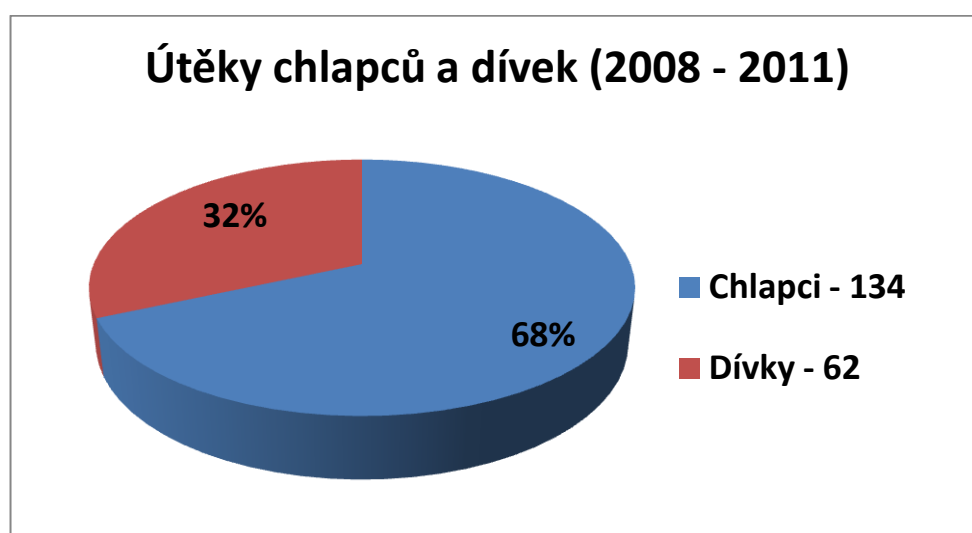
8.1 ANALÝZA DAT

Graf 1

Zdroj: Vlastní analýza

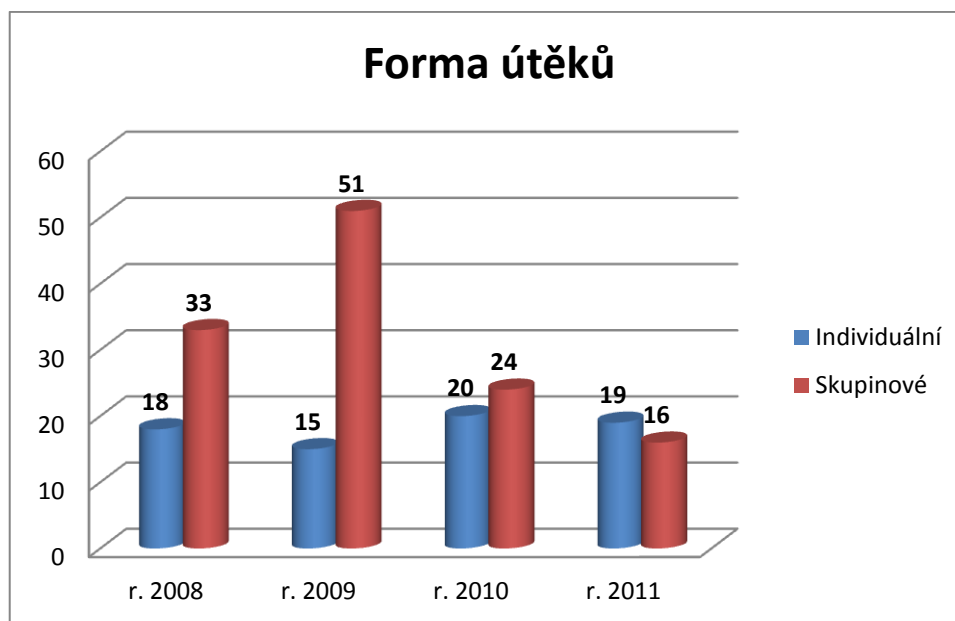
Graf 1 znázorňuje počet úteků u dívek a chlapců z DDÚ Plzeň v letech 2008 - 2011. Z grafu je patrné, že v roce 2008, 2010 a 2011 se útěku dopouštěli téměř ze 3/4 chlapci, zatímco v roce 2009 se více úteků dopustily dívky - ovšem jejich počet, který převyšuje útěky chlapců, se liší jen o 2.

Graf 2

Zdroj: Vlastní analýza

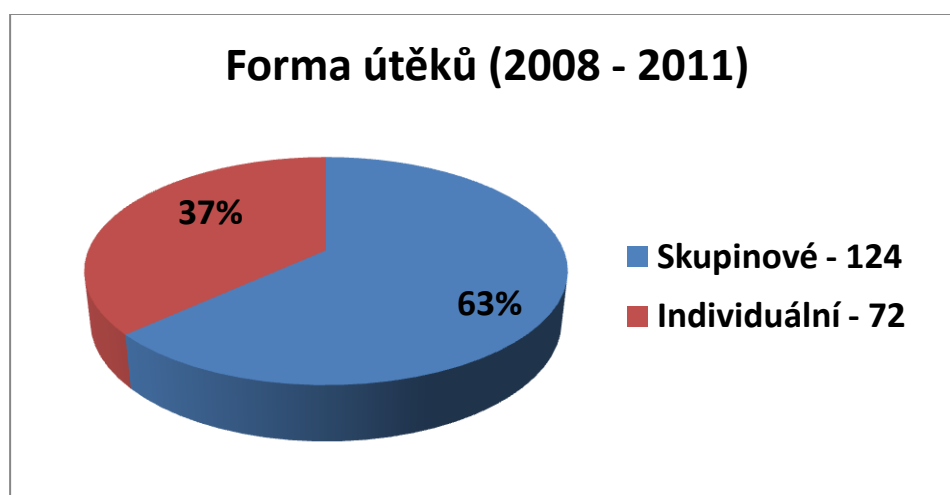
Graf 2. znázorňuje útěky chlapců a dívek za celé zkoumané období, tj. za roky 2008 - 2011. Z celkového počtu 196 se úteků dopustilo 134 chlapců (tj. 68%) a 62 dívek (tj. 32%).

Graf 3

Zdroj: Vlastní analýza

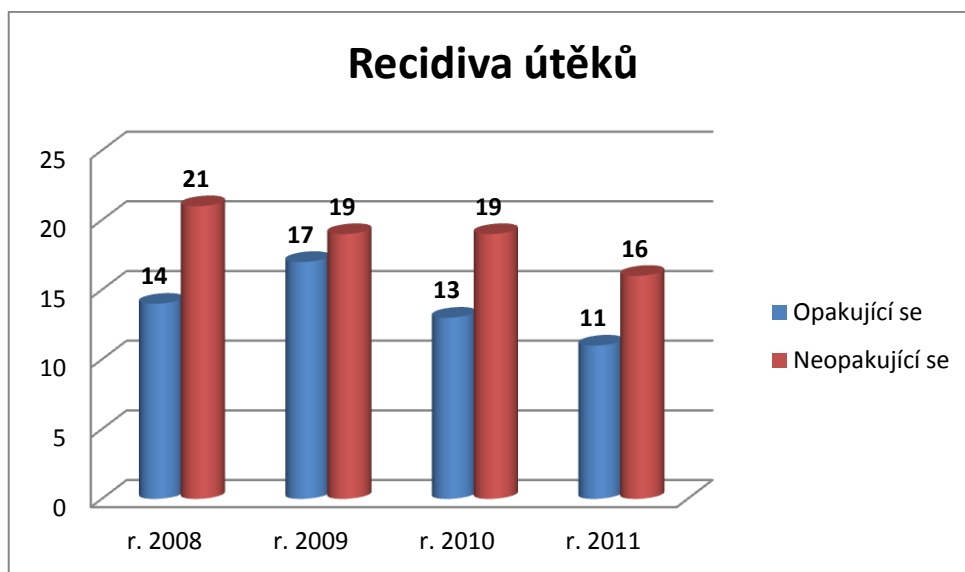
Graf 3. se zaměřuje na formu, kterou děti útěky realizovaly v letech 2008 - 2011. Pouze v roce 2011 se z větší části jednalo o útěky individuální, i když rozdíl byl pouhých 8%. V ostatních letech se vždy jednalo spíše o útěky skupinové.

Graf 4

Zdroj: Vlastní analýza

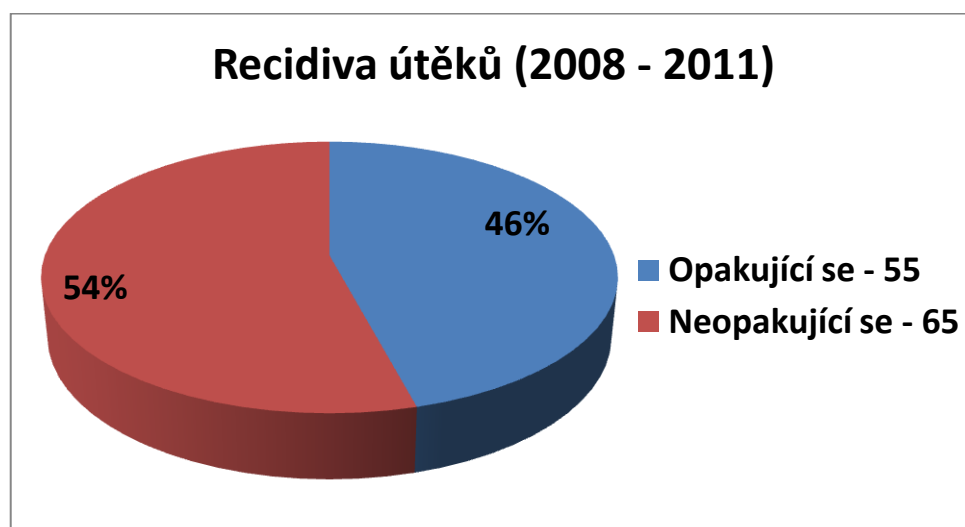
Graf 4. ukazuje, jaké formy se děti z DDÚ při útěku dopouštějí. Z celkového počtu 196 bylo skupinových útěků 124 (tj. 62%) a individuálních 72 (tj. 37%).

Graf 5

Zdroj: Vlastní analýza

Graf 5 znázorňuje recidivu útěků zkoumaných v letech 2008 - 2011. V každém roce převyšoval počet těch dětí, které se útěku dopustily pouze jednou. Při pohledu na graf je však také vidět, že rozdíl mezi v opakujících se a neopakujících se útěcích není tak velký.

Graf 6

Zdroj: Vlastní analýza

Graf 6 se zaměřuje na recidivu útěků v letech 2008 - 2011. Rozdíl mezi opakujícími se a neopakujícími se útekami nebyl tak zřejmý a rozdíl byl pouhých 8%. Děti, které svůj čin zopakovaly, bylo 55. V opačném případě jich bylo 65.

Kompletní přehled recidivy útěků najde čtenář v kapitole Shrnutí a dále viz příloha č. 1.

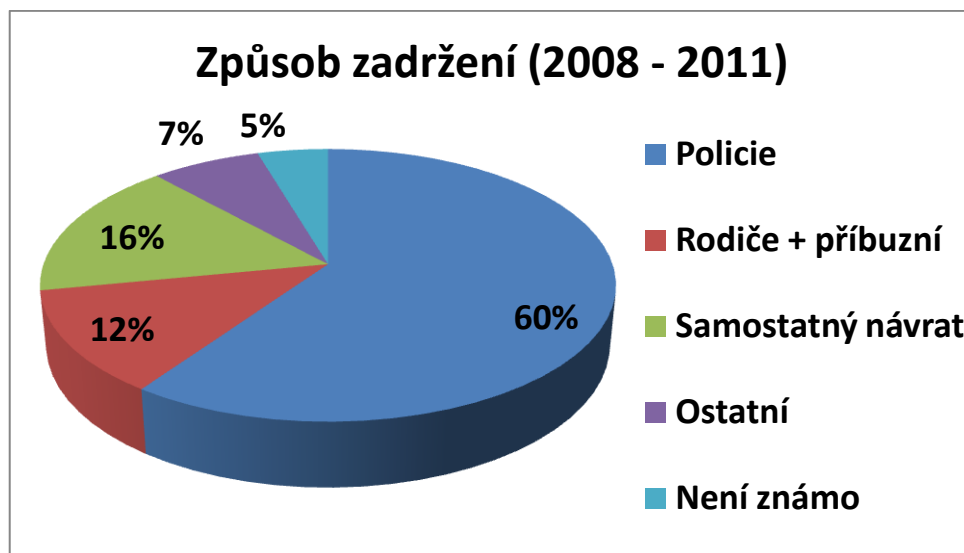
Způsob zadržení 2008 - 2011

	r. 2008	r. 2009	r. 2010	r. 2011
Policie	22	45	19	31
Rodiče + příbuzní	9	10	5	0
Samostatný návrat	10	3	17	2
Ostatní	8	6	0	0
Není známo	2	2	3	2

Tabulka 1

Zdroj: Vlastní analýza

Tabulka 1 znázorňuje způsob zadržení dětí, které se dopustily útěků v jednotlivých letech 2008 - 2011. Jako nejčastější způsob se zde jeví zadržení policií, ovšem v roce 2010 je překvapující i vysoký počet těch dětí, které se do DDÚ vrátily z vlastní vůle.

Graf 7

Zdroj: Vlastní analýza

Graf 7 je zaměřen na způsob zadržení dětí, které utekly z Dětského diagnostického ústavu v Plzni v letech 2008 - 2011. Dle grafu byly děti z 60% zadrženy policií. Další častou formou byl samostatný návrat jednotlivce (16%) a těsně za ním zadržení rodiči či příbuznými dítěte.

9 PŘÍPADOVÉ STUDIE

Každá případová studie je rozdělena do několika bodů. V úvodu je popsán důvod přijetí dítěte do DDÚ v Plzni a v dalším bodě vztah k rodině, který dítě popisuje a také vztah, který byl patrný v době pobytu v zařízení. Dále je popsán adaptační proces, kde je možné vyčíst, jak adaptace probíhala. Také jsou zde popsány útky, kterých se děti dopouštěly z Dětského diagnostického ústavu v Plzni a samozřejmě závěr, ve kterém je zrekapitulován průběh pobytu a možnosti dalšího vývoje dítěte.

Tyto případové studie byly zpracovány v prosinci 2011 z dokumentů, které si pracovníci v DDÚ v Plzni vedou. V průběhu praxe si autorka vybrala 3 jedince, kteří útky zrealizovali.

V první kazuistice je popis dívky, která se dopouštěla útků z domova, a proto byla do Dětského diagnostického ústavu v Plzni umístěna. V tomto chování pokračovala a útků se dopouštěla i v zařízení, a to opakovaně.

I v druhé kazuistice je popis dívky, která byla do zařízení umístěna kvůli svým útkům. V průběhu pobytu se útěku dopustila jen jednou, a to z důvodu ovlivnění jejím spolužákem. Jednalo se o útěk nepromyšlený a dívka druhý den do zařízení přišla sama.

Ve třetí kazuistice je popis chlapce, který byl v roce 2008 umístěn do Dětského domova Domino v Plzni. Až do pobytu v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni byl bez diagnostiky. Jeho chování se začalo zhoršovat, byl vulgární a dopouštěl se krádeží, a proto byl za účelem diagnostiky přemístěn do diagnostického ústavu. V něm se dopustil hned několika útků.

Všechna jména, která se v kazuistikách objevují, jsou změněná.

9.1 KAZUISTIKA - RENATA

Renata byla do Dětského diagnostického ústavu v Plzni přijata z důvodu útků z domova, který byl spojen se zanedbáváním školní docházky, a to především za chlapci. Upnula se na dospělého přítele, se kterým se snažila žít. Nejprve pobývali na ubytovně, ze které je kvůli Renatě vyhodili, později byli u kamaráda. Podmínky k bydlení zde však

nebyly dobré a Renata se po domluvě s přítelem rozhodla odejít domů. Po celou dobu pobytu u přítele se však rodičům neozvala a Ti proto kontaktovali policii.

Dle jejích slov jí mrzelo, že jí rodiče začali odmítat a to zejména ze strany matky, na otci jí prý tolik nezáleží. Zpět domů nechtěla, protože očekávala, že by s tím otec nesouhlasil. Ve škole nebyla 6 týdnů a měla dlouhodobě špatný prospěch. O případném umístění mimo domov byla Renata informována matkou. Ve výchovném zařízení byla již v minulosti, kdy také utíkala z domova, ale s kamarádkou. Situace se poté uklidnila. Stejně tak byla v DDÚ i Renatina starší, nyní již zletilá sestra, a to ze stejného důvodu.

Vztah k rodině:

Vztah s rodiči byl dle dívky kritický, rodina řešila finanční potíže, měla dluhy a exekuce. Otec měl údajně problémy s pitím alkoholu a jeho přístup hodnotila jako přísný. Přísná byla i matka, která prý navíc neplnila sliby. Rodiče se spolu často hádali a dle Renaty na ni nebrali ohled a ona si s nimi proto nerozuměla. Kritizovali, že vše dělá špatně. Matka si vzala do péče svoji malou sestru Lenku, ale v péči o ní selhala a ta byla umístěna do dětského domova. Renata na Lenku žárlila a neměla ji ráda. S matkou byla dívka v konfliktu a očekávala, že po návratu z útěku jí již věřit nebude.

Otec od dcery udržoval odstup již od počátku jejího pobytu v DDÚ. Matka vstoupila do kontaktu s Renatou až poté, co ji ona sama telefonicky kontaktovala. Několikrát ji navštívila a vzala na vycházku. Velikonoční pobyt doma však skončil Renatiným útěkem.

Adaptační proces:

Během pobytu bylo možné na Renatě pozorovat její chování. Dívka přijímala omezení volnosti nelibě, zejména následkem způsobu života v posledním období, kdy si žila dle svého. Byla poměrně plačtivá a rozladěná, v myšlenkách se často snažila zvažovat útěk, ale netroufala si. Snažila se adaptovat na nové podmínky. V jednání s dospělými převažovala slušnost, ale občas se některým komentářům nevyhnula. Pokyny

vychovatelů či učitelů plnila, ale velmi pomalu, po prodlevě, která byla částečně způsobena obtížnějším chápáním, ale částečně také i překonáním pohodlnosti.

V sociálním začleňování byla Renata méně úspěšná a postupovala pomalu. Její způsob sebeprosazování byl pro okolí nezajímavý a většinou se dostávala do pozice klanu, částečně byla i zesměšňována. Její pozice ve skupině byla nepříznivá a okrajová. Pokud nebyla pod přímým dohledem, uměla si svůj záměr prosadit poměrně bezohledně a tvrdě. Témata, která Renata ke konverzaci nabízela, byla omezená na sex, drogy a muži.

Útěky:

Renata řešila potřebu vztahu a hýřila slovy „miluji“, které rozdělovala mezi dva partnery. O útěku přemýšlela již od počátku pobytu v zařízení. S podporou v podobě rozhovorů vše zvládala, v době velikonočního volna však odešla do rodiny, zpátky se již nevrátila a utekla. Byla zadržena policií v objektu nemocnice, kde byl zaměstnaný jeden z jejich chlapců. Po návratu byla zoufalá ze ztráty kontaktu a svobody, proto následující den opět utekla. Po třech dnech ji zadržela polici.

V době útěků z DDÚ vystřídala oba chlapce, ve společnosti jednoho pak opakovaně přijala návykovou látku (údajně pervitin, pak marihuanu). Poté se přesunula ke druhému, s nímž vědomě chtěla otěhotnět. Své útěky hodnotila jako pozitivní akce, před kolektivem dětí i dospělých se cítila pyšná.

Závěr:

Během pobytu v DDÚ nebyly patrné pozitivní dopady na Renatino chování, v zásadě zůstalo stejné. Motivace ke změně u ní nenastala a míra samostatnosti zůstala oslabená. Bylo doporučeno přemístění do dětského domova se školou s následným přestupem do výchovného ústavu. Prognostický vývoj byl méně příznivý a zejména vzhledem k věku nebylo možné očekávat zásadní změny v jejím chování. Kvalitnější profesní příprava byla vzhledem k blízké zletilosti málo pravděpodobná a navíc komplikovaná dívčíným nezájmem.

9.2 KAZUISTIKA - EVA

Eva byla do Dětského diagnostického ústavu v Plzni přijata z důvodu útěků z domova a nerespektování rodičů. Opakovaně se dopouštěla krádeží v nákupním centru, odmítala se vrátit domů, bála se otce. Výchovné problémy byly dlouhodobé, od roku 2004 byla v péči odborníků, jako např. psycholog a pedopsychiatr. Ústavní výchova jí byla nařízena již dříve, pobývala v DD Ostrov. Do domácí péče se v roce 2009 vrátila.

Vztah k rodině:

Vztahy v rodině byly komplikované a disharmonické. Z vlastního rozhodnutí o rodičích dívka nemluvila a tématu se vyhýbala. O rodičích sice nemluvila zle, ale také o nich nikdy nehovořila vřeleji. Byla přesvědčena, že jí nebyli nakloněni. Otec byl dle ní nepřiměřeně náročný, fyzicky ji bil a nadával jí. Dostala od něj několik dopisů, ale svěřila se s jeho vyčítavým a kritickým obsahem. Jiné kontakty neproběhly. S postupem času se zdánlivě smířila se skutečností, že rodiče o ni zájem neprojevuji. Potenciál rodiny pro spolupráci se tedy jevil jako mizivý.

Adaptační proces:

S umístěním mimo rodinu byla Eva spokojena. Přicházela do známého prostředí, kde se setkávala s dospělými, s nimiž měla zkušenost. Vztah k autoritě byl plně respektující. Pokyny plnila rychle a přesně, sama byla iniciativní. Sociální začleňování do kolektivu bylo ovšem méně rychlou a méně úspěšnou částí adaptačního procesu. Vázlo zejména sblížení s dívčí částí kolektivu. S chlapci se domluvila lépe, protože jí jejich témata i činnosti vyhovovali. Dívka se držela na okraji a působila dojemem, že o kontakt nestojí.

Toto chování pravděpodobně vycházelo z báze emoční deprivace. Dominovala nestabilita a výkyvy nálad. Byla zde patrná touha po vztahu, potřeba kontaktu a možnost připoutání. Byla ochotna stát po boku a podpořit druhé, bojovala za ně intenzivně a otevřeně, ale bez ohledu na sebe a pouze dočasně. V těchto momentech byla ovlivnitelná. Podléhat skupinovému tlaku považovala za přirozené, stejně jako respektovat pozici silnějšího. Pokud se ke vztahu připoutala, neudržela ho, rychle jej

nahradila dalším a dřívějšího přítele nejednou odsunula do opačně extrémní pozice. Pokud se mohla rozhodnout, inklinovala spíše ke chlapcům. Nešlo však o vztah partnerský, nýbrž přátelský.

Vztah k sobě samé byl u Evy problematický. Měla velmi nízké sebehodnocení, často se stavěla do pozice odmítané a sama sebe trápila, odmítala, zpochybňovala a snižovala. Emoce nedokázala vyjadřovat lehce. Lépe zvládala projev pláče než spokojenosti. K autoritě měla kladný vztah, dospělého plně akceptovala a respektovala. Pod nepřímým dohledem však mohla selhat, pokud byla v kolektivu, kde se chtěla prezentovat a zaujmout ostatní (př. na výletě v Praze na Karlově mostě strhla Japonce z hlavy čepici pro pobavení spolužáků). Pokud byla sama, byla podstatně spolehlivější. Byla ochotna učit se reagovat jinak, ale ve výsledku se jí to nedařilo.

Útěky:

Během pobytu v zařízení zrealizovala Eva jeden útěk. Zareagovala však nepromyšleně a nechala se ovlivnit spolužákem, který patřil v té době k jejím „přátelům“ a rozhodla se ho proto doprovodit. Vrátila se sama a po návratu ji útěk hodně mrzel. Snažila se to nějak nahradit, omluvit se a vylepšit si pozici. Dosáhla opět na původní důvěru, kterou k ní dospělí měli.

Závěr:

Během pobytu v DDÚ bylo zjištěno poruchové chování u dospívající dívky a báze dlouhodobé emoční deprivace. Socializační proces postupoval pomalu a méně úspěšně. Eva byla nezralá a pesimisticky nastavená. Její chování bylo nevyrovnané, nestabilní a s výkyvy pohybující se v extrémních normách. Vztahy Evě neposkytovali dostatečné emoční uspokojení.

Respekt autority byl v celku dobrý a chování bylo regulovatelné speciálně pedagogickým vedením s terapeutickými prvky. Pozitivním efektem během pobytu byla Evina větší snaha a lepší součinnost s kolektivem. Bylo považováno za důležité umístění do dětského domova, v němž již dříve byla.

9.3 KAZUISTIKA - MARTIN

Martin od r. 2008 pobýval v Dětském domově Domino, dosud byl však bez diagnostiky. Jeho chování začínalo být problematické, byl vulgární ve škole i v DD a dopouštěl se krádeží jak v obchodě, tak i v DD. Do Dětského diagnostického ústavu v Plzni byl přijat na žádost DD Domino.

Vztah k rodině:

Kontakty s rodinou byli u Martina jen ojedinělé. O své matce se ale zmiňoval a také si s ní během pobytu telefonoval. Několikrát se dostavila na návštěvu a jedenkrát byl chlapec na víkendovém pobytu v rodině. Po návštěvě matky byl chlapec optimističtější, ale vřelejší atmosféra při vzájemných kontaktech zaznamenaná nebyla. Měl dva mladší sourozence, a to sestru, která stejně jako on pobývala v DD Domino a bratra, který byl v DD Trnová.

Adaptační proces:

Při vstupním pohovoru byl chlapec sdílný, veselý a na pobyt v DDÚ se těšil. Očekával změnu a více akcí. V prvních chvílích pobytu autoritu respektoval. Úkoly plnil po výzvě, někdy projevil překvapení, proč je splnění úkoly požadováno právě po něm. Projevovala se zkušenost Martina s životem mimo rodinu. V sociálním začleňování rychle obsadil významnější post ve skupině a dále na dominantní post útočil. Adaptační proces probíhal zdánlivě bezproblémově a rychle, ve skutečnosti šlo však jen o přizpůsobení formální a zjišťování podmínek nového prostředí.

U Martina dominovala zvýšená sebedůvěra, siláctví, zájem o dominanci a ovlivňování okolí. Měl zkušenost s trestnou činností a předpokládal proto ocenění od ostatních dětí. Smyšlenkami tyto „hrdinské“ akce ještě nadsazoval. Jeho součinnost se spolužáky probíhala především na úrovni plánování akcí proti autoritě a proti omezení jako takovému. Nenavazoval bližší, osobně výběrové vztahy, jen momentální spojení, která nebyla pevná. Neměl zájem o začlenění do dětského kolektivu s běžnými zájmy. Slabším členům kolektivu nevěnoval pozornost, ale silnější byli jeho vzorem a jejich vlivu

také lehce podléhal. Měl zájem se jim co nejvíce přiblížit a získat jejich uznání. Pokud se dostával se spolužákem do střetu, neváhal jej řešit agresivitou. Potřeboval dosáhnout odvety. Ve vztazích k dívkám neprojevil žádnou aktivitu, realizoval převážně kontakt s chlapci.

Režim v DDÚ Plzeň Martinovy nevyhovoval, zejména pravidelné plnění povinností. Hledal proto cesty, jak se zařídit po svém. Často utíkal ke lžím a podvodům. Bral na vědomí postavení dospělého a u pozic s menšími pravomocemi se nezdržel drzých komentářů. Kvalita vztahu s dospělým mu byla lhostejná a neměl zájem nic měnit. Na pokyny reagoval pouze krátkodobě a byl přesvědčen, že k dosažení vzájemné harmonie postačí pouze sliby.

Útěky:

Během pobytu se chlapec dopustil 3 útěků. Z prvního útěků se chlapec vrátil jako „hrdina“. Brzy poté organizoval útěk další, k němuž vyhledával a přemlouval i ostatní děti. Dle referencí jeho společníků na útěku bylo pro Míru jednoduché obstarávat např. jídlo krádeží v obchodě, i když sám toto jednání popřel. Zážitky z útěků se pak snažil vylepšovat si svůj status ve skupině.

Závěr:

Během pobytu v DDÚ byly viditelné poruchy chování u chlapce vyrůstajícího v prostředí mimo rodinu. Jeho chování bylo suverénní a bez sebereflexe. Sociabilita byla však problematická, vyhledával pouze ty skupiny, které mohl oslovit asocialitou. Nerespektoval druhé a jednal bezohledně. Byl nastaven na okamžité uspokojení svých závěrů a dosažení výhody na úkor okolí.

Chování chlapce zůstávalo během diagnostického pobytu převážně v poruchovém pásmu, přesto se objevilo i několik dnů či situací, kdy bylo jeho chování v pořádku. Vztah ke školní práci byl spíše negativní. Míra samostatnosti chlapce byla snižena a vyžadovala trvalý dohled, regulaci a kontrolu. Další zařízení odpovídalo typu dětského domova se školou. Prognostický vývoj se jevil málo příznivě.

SHRUTÍ

Do výzkumného souboru bylo zařazeno 112 dětí, které byly v Dětském diagnostickém ústavu v Plzni umístěny v období let 2008 - 2011. Pro toto výzkumné šetření byla stanovena výzkumná metoda reanalýzy dat, která se dotýkala jednak jednotlivých let, tak celého čtyřletého období. Pro zpracování analýzy dat autorka předkládané práce zpracovala případové studie se 3 z těchto dětí.

V prvním dílčím cíli se autorka práce snažila zjistit, zda se úteků dopouštějí spíše chlapci či dívky. Z reanalýzy dat bylo zjištěno, že v roce 2008 provedlo útek 37 chlapců a 14 dívek. V roce 2009 se překvapivě uskutečnilo více úteků v dívčím zastoupení, a to s počtem 34 dívek a mezi chlapci došlo k útekům ve 32 případech. V roce 2010 mnohonásobně převažovaly útky chlapců nad útky dívek, a to v počtu 36 úteků chlapců a 8 úteků dívek. V roce 2011 byl tento poměr přibližně stejný jako v předešlém roce, neboť u chlapců bylo úteků 29 a u dívek pouze 6 (viz. Graf 1). V celkovém období od roku 2008 do roku 2011 došlo ke 196 útekům, z nichž 68% uskutečnili chlapci a 32% dívky. Prvním tématem došlo k naplnění dílčího cíle tak, jak autorka předpokládala, neboť úteků zrealizovali více chlapci než dívky.

V druhém dílčím cíli autorka svoji pozornost zaměřovala na formy úteků dětí, a to skupinové či individuální. Autorka práce zjistila, že v roce 2008 bylo skupinových úteků téměř dvojnásobně více než úteků individuálních (skupinových 33, individuálních 18). Rok 2009 dosahoval nejvíce skupinových úteků oproti ostatním rokům. Skupinových úteků bylo v tomto roce 51, individuálních 15. Rok 2010 byl, co se týče forem úteků, téměř vyrovnaný. Individuálních úteků se uskutečnilo 20, skupinových 24. V roce 2011 proběhlo nejméně úteků za zkoumané období, neboť úteků individuálních bylo pouze 11 a úteků skupinových 16. Tento rok byl kromě nízké útekovosti specifický také v tom, že v tomto roce bylo více individuálních úteků než skupinových (viz Graf 3). Za celé zkoumané období bylo tedy 63% úteků skupinových a 37% úteků individuálních. Příčiny skupinových úteků mohou být různé, nejčastěji se však jedná o situaci, ve které jedince k útěku přemluví jiné dítě, což dokládá i případ Evy (viz kapitola 9.2). Daty zjištěnými v druhém tématu došlo k naplnění i druhého dílčího cíle, ve kterém byly skupinové útky reflektovány jako vyšší

než útěky individuální, což autorka práce před začátkem výzkumného šetření předpokládala.

V třetím dílčím cíli měla autorka snahu zjistit, jaká je recidiva útěků. Z útěků, které se uskutečnily v roce 2008, se jich opakovalo celkem 14. Z toho 11 dětí uteklo 2x, 2 děti utekly 3x a 1 dítě uteklo 4x. Zbývající počet útěků, tedy 21, svůj čin neopakovaly. V roce 2009 se opakujících se útěků uskutečnilo 17, přičemž 10 dětí uteklo 2x, 4 děti 3x, 1 dítě 4x, 1 dítě 5x a 1 dítě 6x. V tomto roce svůj útěk neopakovalo 19 dětí. V roce 2010 bylo 13 dětí, které svůj útěk zopakovaly. Z tohoto počtu jich bylo 9, které ho opakovaly 2x, dále 2 děti 3x, 1 dítě 4x a 1 dítě 5x. 19 dětí svůj útěk neopakovalo. V roce 2011 svůj útěk neopakovalo 16 dětí a 11 ano. Z uvedeného počtu 5 dětí útěk opakovalo 2x, 3 děti 3x, 2 děti 4x a 1 dítě 8x. V případové studii bylo zjištěno, že Renata svůj útěk opakovala 2x (viz kapitola 9.1) a Martina útěk opakoval 3x (viz kapitola 9.3). Celková recidiva útěků je téměř vyrovnaná, 46% dětí svůj útěk opakovalo, 54% ne (viz Graf 6). Ve třetím dílčím cíli předpoklad autorky nevyšel, neboť se útěky ve více procentech neopakovaly, přestože byla výše recidivy vysoká.

Ve čtvrtém dílčím cíli bylo úkolem zjistit způsob zadržení dětí. Autorka způsob zadržení rozdělila do 5 skupin, a to zadržení policií, rodiči a příbuznými, samostatným návratem dítěte, ostatními lidmi a v poslední skupině způsob zadržení není zjištěn. Nejpočetnější skupinou byl ve všech 4 letech způsob zadržení policií, a to až 60%. Tímto způsobem zadržení prošli i Renata (viz kapitola 9.1) a Martin (viz kapitola 9.3). Nejpočetnější způsob zadržení policií se uskutečnil v roce 2009, kdy policie přivedla dítě do DDÚ ve 45 případech (viz. Tabulka 1). Druhou nejpočetnější skupinu tvořil samostatný návrat dětí, což bylo 16%. Sama se do DDÚ vrátila také Eva (viz kapitola 9.2). Rodiče a příbuzní přivedli dítě zpět ve 24 případech, tedy 12%, přičemž tento způsob návratu dětí se v roce 2011 neuskutečnil ani jednou (podrobněji viz. Tabulka 1, kapitola 8.1). Ostatní lidé přivedli děti ve 14 případech, tedy 7%. Neznámý způsob zadržení tvořil 5%. Ve čtvrtém dílčím cíli pomocí čtvrtého tématu došlo také k naplnění. Autorka předpokládala, že nejčastější způsob zadržení bude způsob zadržení policií, což se ve výzkumném šetření potvrdilo.

Těmito čtyřmi dílčími cíli byl naplněn i hlavní výzkumný cíl, jímž bylo zjistit, jaká jsou specifika útěků dětí z Dětského diagnostického ústavu v Plzni. Mezi tato specifika lze zařadit větší útekovost u chlapců než u dívek a větší procento skupinových útěků než útěků individuálních. Dalším specifikem je to, že se útěky neopakují a posledním specifikem je způsob zadržení dítěte policií.

ZÁVĚR

Útěk. Toto slovo známe všichni a někteří z nás i z osobní zkušenosti. Mnozí někdy utekli ze školy, z tábora, nebo měli v návalu vzteku třeba jednodenní touhy utéct z domova. Kromě těchto existují ale ještě jiné útěky. Útěky z různých druhů zařízení, pro děti či pro dospělé, které jsou už vážnější a kterými je třeba se více zabývat.

Ve své bakalářské práci jsem se snažila zjistit, jaká jsou specifika útěků u dětí, které jsou svého času umístěny v DDÚ v Plzni. Ve svých teoretických kapitolách jsem se snažila vyčlenit, jaké je k této problematice legislativní vymezení, zabývala jsem se poruchami chování, které jsem rozčlenila na jednotlivé konkrétní poruchy chování a nemalý prostor své teoretické kapitoly jsem samozřejmě věnovala útěkům a touláním jako takovým. Svoji pozornost jsem poté zaměřila na samotnou péči o jedince a poslední kapitola teoretické části bakalářské práce spočívala v představení samotného DDÚ v Plzni.

Hlavním výzkumným cílem předkládané práce bylo zjistit, jaká jsou specifika útěků u dětí DDÚ v Plzni. Tento hlavní výzkumný cíl se členil na čtyři výzkumné oblasti a z nich vycházející dílčí cíle. Tyto čtyři dílčí cíle měli za úkol zjistit, zda se útěku dopouští spíše chlapci či dívky, zda se jedná spíše o útěky individuální či skupinové, zda se útěky u dětí opakují a zjistit, jaký je nejčastější způsob zadržení. Ke zjištění těchto výzkumných cílů jsem používala dvě výzkumné metody a to reanalýzu dat a zpracování kazuistik. Díky těmto metodám jsem výsledky zpracovala a jejich vyhodnocení se čtenář dozví v kapitole Výsledky výzkumného šetření, Případové studie a Shrnutí. Díky zpracování zjištěných dat jsem se snažila naplnit dílčí cíle a tím dojít k naplnění hlavního výzkumného cíle.

Praktická část této práce se podrobněji zabývala typem výzkumu, výzkumnými metodami, strategiemi, sběrem dat, výzkumným souborem a především výsledky.

V úvodu mé práce se čtenář mohl dočíst, že jsem si za cíl své práce mimo naplnění hlavního výzkumného cíle také určila, že bych svojí prací ráda přispěla k veřejné diskuzi o této problematice či alespoň nepatrným způsobem pomohla samotnému DDÚ v Plzni. Věřím, že toto se mi alespoň částečně povede. Svoji práci shledávám za užitečnou, jsem ráda, že jsem do této problematiky hlouběji nahlédla a věřím, že své získané poznatky třeba někdy v budoucnu využiji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**Knižní zdroje**

1. HENDL, Jan (2005). *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál, ISBN 80-7367-040-2.
2. JANKŮ, Kateřina (2009). *Dítě s poruchou chování a emocí*. Ostrava : Repronis, ISBN 978-80-7368-764-9.
3. JANSKÝ, Pavel (2004). *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové : Gaudeamus, ISBN 80-7041-114-7.
4. LOVASOVÁ, Lenka, HANUŠOVÁ, Jaroslava a HELLEBRANDOVÁ, Kateřina (2005). *Děti a jejich problémy*. Praha : JPM tisk, spol. s r. o., ISBN 80-239-4482-7.
5. MARTÍNEK, Zdeněk (2009). *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha : Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-2310-5.
6. MATĚJČEK, Zdeněk (2011). *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. vyd. Praha : Portál, ISBN 978-80-262--0000-0.
7. NAVRÁTIL, Stanislav a MATTIOLI, Jan (2011). *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha : Grada, ISBN 978-80-247-3672-3.
8. SLOMEK, Zdeněk (2010). *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, ISBN 978-80-86723-84-6.
9. ŠVARCOVÁ, Eva (2002). *Úvod do Etopedie*. Hradec Králové : Gaudeamus, ISBN 80-7041-449-9.
10. ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára a spol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, ISBN 978-80-7367-313-0.
11. ZEMAN, Petr (2009). *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. Praha : KUFR, ISBN 978-80-7338-081-6.

Elektronické a jiné zdroje

1. *Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna Plzeň, Karlovarská 67* [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: www.dduplzen.cz
  2. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © MŠMT 2006-2012 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: www.msmt.cz
  3. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: www.mpsv.cz
  4. *Program Zákon* [online]. © 2006 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: ww.pravnipredpisy.cz
  5. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: www.mpsv.cz
- o   Téma: Postupy při přijímání a přemísťování dítěte, postup při útěku, návratu a postihy za útěk
KRÁLOVÁ Ivana, 2012. Rozhovor se sociální pracovnící DDÚ v Plzni. Plzeň 11. 7.

RESUMÉ

Bakalářská práce pojednává o problematice úteků dětí z Dětského diagnostického ústavu v Plzni. Hlavním výzkumným cílem je zjištění specifík úteků těchto dětí. Tato práce je rozdělena do dvou částí, a to teoretické a praktické.

V teoretické části jsou uvedeny informace týkající se legislativního vymezení ústavní výchovy, ochranné výchovy či předběžného opatření, dále informace o sociálně právní ochraně dětí a výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. V této části lze také nalézt konkrétní poruchy chování, jejich příčiny a diagnostiku, a také charakteristiku Dětského diagnostického ústavu v Plzni. Praktická část byla prováděna reanalýzou statistických dat a zpracováním kazuistik dětí z výše zmiňovaného diagnostického ústavu.

Výzkumným šetřením se autorka snažila nalézt odpovědi na dílčí výzkumné cíle a tím naplnit hlavní výzkumný cíl, kterým bylo zjištění specifík úteků dětí.

SUMMARY

Bachelor's thesis deals with issues of children's escapes from the Children's Diagnostic Institute in Pilsen. Its main research goal is to find out specificities of escapes. The thesis is divided into two main parts, theoretical and practical.

In the theoretical section provides information on the legislative definition of institutional education, protective education or interim measure, as well as information on socio-legal protection of children and of institutional or protective education in schools. There is also description of specific behavioral disorders with their roots and diagnostics, and also description of juvenile detention center in Plzeň, in this part of the thesis. The practical part was conducted as a statistical reanalysis of data processing and elaboration of casuistry of children from the above-mentioned diagnostic institute.

By the research investigation the author has tried to find answers to particular research goals and thus fulfill the main goal of finding specificities of children's escapes.

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf 1 - Útěky chlapců a dívek v jednotlivých letech 2008-2011

Graf 2 - Útěky chlapců a dívek v období let 2008 - 2011

Graf 3 - Forma útěků v jednotlivých letech 2008-2011

Graf 4 - Forma útěků v období let 2008 - 2011

Graf 5 - Recidiva útěků v jednotlivých letech 2008-2011

Graf 6 - Recidiva útěků v období let 2008 - 2011

Graf 7 - Způsob zadržení v období let 2008 - 2011

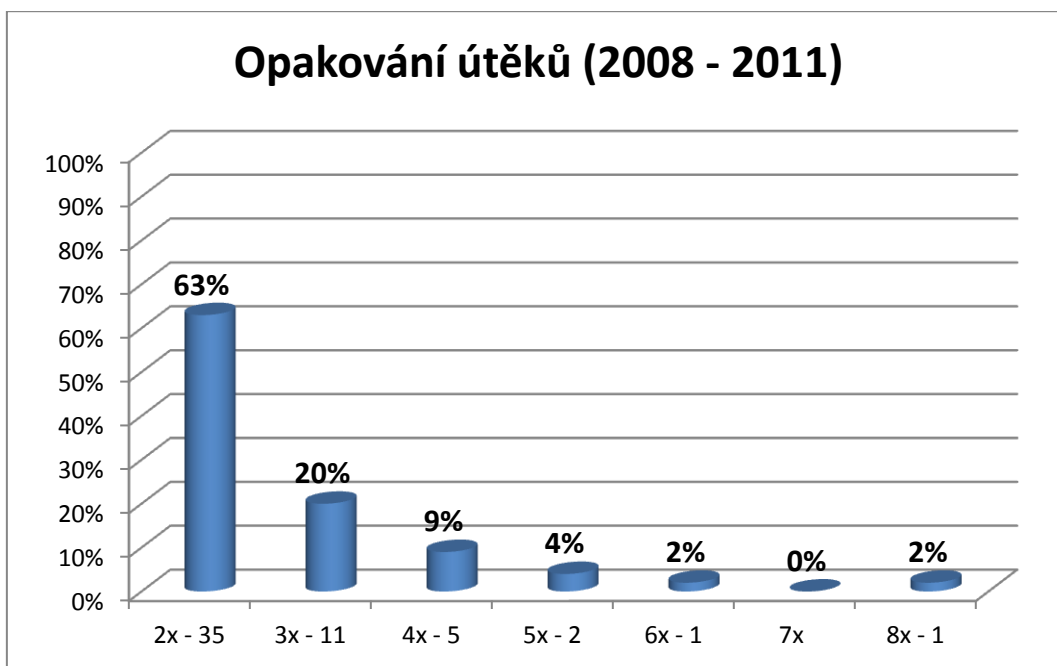
Tabulka 1 - Způsob zadržení v jednotlivých letech 2008-2011

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Tabulka recidivy útěků dětí

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Tabulka recidivy útěků dětí

Graf 8

Zdroj: Vlastní analýza

Graf 8 znázorňuje celkový počet opakujících se útěků za období r. 2008 - 2011. Z počtu 55 dětí jich 35 svůj čin opakovalo 2x, 11 dětí 3x, 5 dětí 4x, 2 děti 5x a 6x a 7x svůj čin zopakovalo vždy jedno dítě.